

що якщо хлопець обирає собі майбутню професію серед «жіночих», а дівчата – серед «чоловічих», то досить часто такий вибір сприймається оточуючими неоднозначно. Таким чином, ми можемо зробити висновок, що сучасні педагоги мають недостатній рівень ґендерної обізнаності, а освіта не є вільною від ґендерних стереотипів.

Сьогодні ситуація поступово змінюється. Ґендерні режими підтримуються численними соціальними інститутами, ґендерні реформи – державою. Ґендерна політика стає однією з напрямків державної політики. З'являються нові ґендерні курси та програми «Уповноважувальна освіта», «Основи теорії ґендеру», «Програма рівних можливостей», які спрямовані на становлення особистості, вільної від стереотипного ставлення до жінок та чоловіків [3, с. 92].

ЛІТЕРАТУРА

1. Дороніна Т. О. Теоретико-методологічні основи ґендерної освіти і виховання учнівської молоді : монографія / Дороніна Тетяна Олексіївна ; НАПН, Інститут вищої освіти, КДПУ, МОНМС України. – К. : Видавничий дім, 2011. – 331 с.
2. Закон України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/rada/show/2866-15>.
3. «Ми – різні, ми – рівні». Основи культури ґендерної рівності : навч. посіб. для учнів 9–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів / за ред. О. Семиколенової. – 2-ге вид., випр. – К. : Ніка-Центр, 2010. – 176 с.

Світлана Вихор,

кандидатка педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ КУРСУ «ҐЕНДЕРНА ПЕДАГОГІКА»

Упродовж останніх десяти років в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка викладається курс «Ґендерна педагогіка». Його завданнями є: виявити і показати студентству педагогічні аспекти процесу ґендерної соціалізації дівчаток і хлопчиків та її вплив на становлення ґендерної ідентичності індивідів обох статей; проаналізувати роль школи як соціального інституту, та складових «прихованого навчального плану»; сприяти подоланню ґендерних стереотипів у шкільній практиці та проявів дискримінації за статевою ознакою; розширювати індивідуальні можливості для самореалізації учнів/учениць; виявляти й обґрунтовувати шляхи врахування в освітньо-виховному процесі психологічних відмінностей між школярами різної статі; переконувати в необхідності ґендерної парадигми для педагогічної теорії і шкільної практики.

Курс читається на психолого-педагогічному та філологічному факультетах. Зазначимо, що протягом цього періоду змінювалося ставлення студенток до змісту дисципліни: від настороженості, необов'язковості – до повного сприйняття. З боку нечисленної чоловічої частини аудиторії ставлення завжди було неочікуваним та доволі полярним: від абсолютного заперечення на початку читання курсу – до намагань обґрунтувати окремі положення ґендерної теорії, проте, саме серед хлопців найчастіше домінують патріархальні та сексичні установки. Цей факт зручно використовувати для організації дискусій, коли на початку обговорення групи найчастіше формуються на основі статевої належності, а надалі стають статевозмішаними.

Практика показує, що найбільш ефективним при викладанні курсу є застосування інтерактивних методів навчання. Їх новизна, вдалий підбір до змісту заняття фокусують нестандартний погляд на відому проблему і тим самим формують нові переконання. Наприклад, вдале проведення інтерактиву «Ціна стереотипу» завжди закінчується мовчанкою. Для багатьох студентів/студенток є шоком зрозуміти, яку ціну «платять» чоловіки за роль «здобувача матеріальних благ», а жінки – за роль «берегині домашнього вогнища». Такі вправи допомагають глибше зрозуміти суть проблеми і однозначно переконують, що ґендерні стереотипи є суспільним явищем, яке однаковою мірою зачіпає інтереси обох статей при вказаному розподілі домашніх обов'язків, бо те, що втрачає жінка, здобуває чоловік та навпаки. Інтерактиви формують «ґендерний кут зору», заставляють аналізувати ситуацію, розвивають критичне мислення і різновекторний погляд на означену проблему.

Вправи типу «Займи позицію» часто складні для студентства не стільки змістом, скільки невмінням обґрунтувати власну точку зору, проявом «колективного мислення»: «всі пішли туди, тому я теж». Означені інтерактиви змінюють просторове розташування студентів/студенток в аудиторії, дають фізичне навантаження, формують міні-групи за нетривіальними ознаками, збуджують цікавість не лише до ґендерної теорії, а й до однокласників/однокласниць, заставляють оцінити себе як індивідуальність, схиляють до самовираження.

Традиційним у викладанні є використання презентацій, відеороликів. Зазначимо, що несподіваний ефект дає не стільки перегляд презентацій, де фіксуються випадки сексизму, скільки коментарі до них. Студентство настільки звикло до реклами, роликів, які містять прояви дискримінації за статтю, що не звертає на них уваги та не задумується над змістом побаченого. Лише докладний аналіз, пояснення на конкретних прикладах термінів «сексизм», «прихований сексизм», «типи насилля», «цикл насилля» (з використанням відео «Я отримала сьогодні квіти») сприяють їх глибокому усвідомленню. Теорія педагогіки вчить, а практика підтверджує, що глибоко засвоюються лише ті знання, які проникають в душу та свідомість, мають емоційне забарвлення. В цьому сенсі «ґендерна педагогіка» має необмежені можливості, проте викладачу

необхідно іти в ногу з часом, постійно відслідковувати новинки шоу-бізнесу, реклами, продуктів ЗМІ та Інтернету.

Використання інтерактивних методів навчання є надзвичайно ефективним, проте не слід надто захоплюватися ними. Чергування аналізу теорії та фактів, серйозних діалогів, лекційних повідомлень, індивідуальних виступів студентів/студенток з інтерактивами дає ефект «приправи до страви» і лише тоді приносить справжню користь. Нагромадження бази інтерактивних вправ, вміння їх застосовувати відповідно до ситуації та аудиторії, чергування різноманітних форм роботи пом'якшують ґендерні стереотипи, формують «ґендерний кут зору», допомагають відчувати почуття та емоції іншої людини, навчають описувати словами різноманітні ситуації, сприяють самовираженню, привчають ставитися до себе та інших як самоцінних особистостей. Завдяки використанню інтерактивних методів навчання студентство уміє диференціювати прояви насилля, сексизму, формує критичне мислення, усвідомлює суть ґендерного підходу, що надалі сприятиме розвитку демократичних процесів та досягненню ґендерної рівності в Україні.

Наталія Волянюк,

доктор психологічних наук, професорка

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Георгій Ложкін,

доктор психологічних наук, професор

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

АНДРОГІННА МОДЕЛЬ ҐЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СПОРТСМЕНА

Серед актуальних проблем психології спорту, що визначають ефективність її зв'язку з практикою, займає питання ґендерної обумовленості моделей поведінки спортсменів. Дослідження механізмів та передумов конструювання ґендера в спорті породили явні і імпліцитні дискусії між представниками різних напрямків психологічного знання про загальне і розбіжне у сприйнятті дійсності і соціальній поведінці спортсменів чоловічої та жіночої статі [2]. Ґендер як культурологічна характеристика поведінки особистості, яка відповідає статі, в спорті набуває свою специфіку. Спорт – це та сфера яка руйнує стереотипи з приводу ґендера, розширюючи погляди суспільства на поведінку, яку очікують від чоловіків та жінок.

Спортивна діяльність досить різноманітна, при цьому кожний вид спорту має свої особливості. Водночас, існують й деякі загальні специфічні умови діяльності, що типові для всіх її різновидностей і у той